

Mojca Mihelič in Eva Zore

Formativno spremljanje kot pot do kakovostnejšega znanja

Povzetek: Formativno spremljanje znanja učenca velja za most med procesoma učenja in poučevanja. Osrednjo vlogo imata podajanje povratnih informacij in razvijanje učenčeve sposobnosti samovrednotenja. Gre za to, da se učitelj iz vloge podajalca znanja preusmeri v vlogo usmerjevalca znanja. Formativno spremljanje poveča kakovost znanja in vodi v večjo vpetost učencev v proces učenja ter spodbuja njihovo odgovornost za lastno znanje in učenje. To je posredno že vključeno v proces pouka na marsikateri šoli, v mednarodnem programu *The International Baccalaureate* (IBO) pa je ocenjevanje mogoče šele po predhodnem formativnem spremljanju. Članek tako kaže na razhajanja v razumevanju pomena formativnega spremljanja v dveh uveljavljenih sistemih šolanja, ko je v enem podlaga za ocenjevanje in sestavni del končne ocene, in vzporedno aktivnostjo preverjanja znanja kot sestavino formativnega spremljanja v nacionalnem programu, ki po pravilniku ne sme biti upoštevana pri oceni. Končna ocena je v nacionalnem programu tako le posnetek trenutka in ne dovoljuje upoštevanja uspešnosti parcialnih preverjanj, ki sproti dajejo otrokom in staršem aplikativne in koristne informacije, kakšno je otrokovo znanje oz. njegov napredek v znanju. Dovršeni načini pouka, kot so individualizacija, diferenciacija in personalizacija, so kakovostna orodja formativnega spremljanja, saj spodbujajo vseobsežnost, kritično mišljenje, motivirajo zvedavost in domišljijo ter krepijo spajanje znanja različnih področij.

Ključne besede: formativno spremljanje, kakovostno znanje, vrednotenje učenčevega napredka, povratna informacija

UDK: 37.091.26

Strokovni prispevek

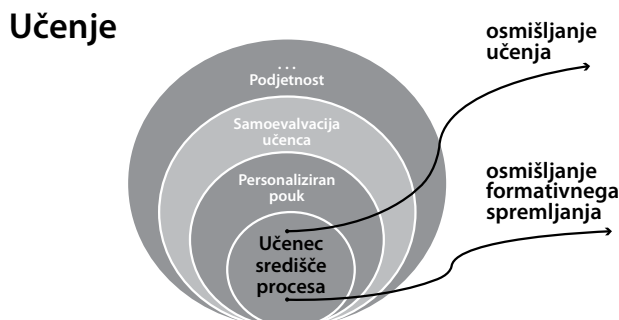
Mag. Mojca Mihelič, profesorica matematike in fizike, Osnovna šola Danile Kumar Ljubljana, Gogalova ulica 15, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: mihelicm@os-danilekumar.si

Eva Zore, magistrica profesorica angleščine in slovenščine, Osnovna šola Danile Kumar Ljubljana, Gogalova ulica 15, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: zoree@os-danilekumar.si

Uvod

Kakovostno učenje in poučevanje zahtevata mnogo več kot zgolj frontalno obliko dela. Otroci sedanjih generacij so rojeni v sodobno tehnologijo. Čeprav imajo odličen dostop do informacij, pa pogosto ne vedo, kako jih smotrno uporabiti, osmisliti, povezati ali nadgraditi. In čeprav pogosto domnevamo, da imajo dobro razvito sposobnost večopravnosti, se zdi, da imajo ob tem tudi šibko pozornost. To bi morali upoštevati tudi pri načrtovanju in izvajanju pouka.

Jedro kakovostnega poučevanja je učitelj, ki se zaveda in razume, da je središče učenja učenec in ne stvar, npr. računalnik, ali nekdo drug, npr. učitelj. Učenec je tisti, ki ga motiviramo k aktivnosti skozi večji del šolske ure. Pouk mora biti prilagojen učencu, vendar ne zgolj v smislu individualizacije ali diferenciacije, temveč mora težiti k njuni nadgradnji v t. i. personalizacijo. Formativno spremljanje ima lahko pri tem pomembno vlogo. Pri formativnem spremljanju ni le učitelj tisti, ki si prizadeva za doseganje učnih ciljev, temveč mora tudi sam učenec osmisliti učno vsebino, si zastaviti cilje posamezne enote, učitelj pa ta proces spremlja in ga primerno usmerja. Učitelj ne opuša mentorske vloge, ampak je smisel v tem, da svojo poučevalno vlogo opravlja tako, da didaktično premišljeno izvaja različne didaktične strategije, ki pomembno spodbujajo kakovostno učenje vseh učencev. Komponenti delujeta vzajemno in v premišljenem ravnanju najbolj smiselno.

Slika 1: Središče procesa je učenec

V tem prispevku, ki je nastal na podlagi predstavitve, ki smo jo pripravili za strokovni posvet o formativnem spremljanju v februarju 2020,¹ obravnavamo formativno spremljanje kot proces, ki vsebuje jasne namene in kriterije uspešnosti, učinkovito podporo učencu, smiselno povratno informacijo učencu, učenčevo samovrednotenje in medvrstniško sodelovanje.

Diferenciacija, individualizacija, personalizacija

Têrmin *učna diferenciacija* je v sodobnem šolstvu že stalnica. Inkluzivna naravnost današnje družbe je vse prej kot monotona in v njeni pestrosti so učenci vsak svojstven individuum. To pomeni, da razlike, kot so družinski, družbeni in ekonomski dejavniki, kulturno ozadje, spol, interesi in podobno, izzivajo učitelja, da pri pouku uporablja didaktične strategije, ki krepijo učenčeve spretnosti in talent, hkrati pa z različnimi dejavnostmi spodbujajo napredek na njegovih šibkejših področjih. Je organizacijski ukrep, ki je v funkciji individualizacije kot didaktičnega načela. Tako poznamo notranjo, zunanjo in fleksibilno učno diferenciacijo (Strmčnik 1993). Učni načrti krovno določajo cilje na ravni predmeta v programu, te cilje pa je mogoče prilagajati na institucionalni in individualni ravni. Drugače je s standardi znanja in nanje vezanim ocenjevanjem znanja. F. Nolimal (2020) v prispevku *Personalizacija vzgojno-izobraževalnega dela kot odgovor na izzive šolstva* tako prikaže, da mora učitelj ustrezno modificirati učno okolje (dejavnosti, učno okolje, učni dialog), učne vsebine (materiale, učna vprašanja, vire), učni proces (navodila za delo, način učenja/ravni mišljenja, vrste vprašanj, vrsto interakcije, učni tempo, način predstavitve in ponazoritve) in učne izdelke/rezultate (vrste dosežkov/rezultatov, rok izvedbe, vrsto evalvacije).

Strokovna literatura (Strmčnik 1993) *učno individualizacijo* opredeljuje kot didaktično načelo, kjer gre za spreminjanje učnega tempa, metod poučevanja in ravni zahtevnosti, pri čemer se pouk prilagaja učnim potrebam posameznega učenca. Učni cilji in vsebine tako variirajo glede na učenčeve sposobnosti, hkrati pa lahko s pomočjo individualizacije učenci skozi učne materiale in tehnike napredujejo z različno hitrostjo glede na svoje učne potrebe in zmožnosti. Tako se lahko nekateri učenci pri obravnavi določene tematike zadržijo dlje, drugi pa jo morebiti celo preskočijo. Individualizacija torej ne upošteva le učnih razlik skupine, marveč tudi posameznika. Pri pojmu učna diferenciacija gre lahko tudi za procesno značilnost ali prilagoditev pouka, individualizacija pa je vendarle bolj kakovostna značilnost učnega procesa. A obe temeljita na predpostavki, da se učenci med skupinami bolj ali manj razlikujejo po učni dojemljivosti in tudi v vsebinski učni zahtevnosti. Prav tako je pri notranji diferenciaciji in individualizaciji težnja, da ohranjata naravno heterogene učne razrede in oddelke (Blažič idr. 2003, str. 216).

¹ 12. februarja 2020 je v prostorih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani potekal posvet z naslovom *Naj formativno spremljanje v osnovni šoli zavzame mesto ocenjevanja?* Priredila sta ga Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije in Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

To pripelje do personalizacije, ki ni le presek, temveč unija poprejšnjih miselnosti. Slednja se tako nanaša na pouk, ki temelji na učnih potrebah učencev ter je prilagojen njihovim učnim izborom in specifičnim interesom. Personalizacija kot koncept izhaja iz prostora, ki v ospredje postavlja učenje, medtem ko pouk in poučevanje razume kot »servis« učenju; učenec je odgovoren za svoje učenje, učitelj mu bolj ali manj asistira. To seveda pomeni, da se lahko v popolnoma personaliziranem okolju učni cilji, vsebine, metode in tempo med seboj razlikujejo. Bistvo personalizacije pouka je, da se izobraževalni sistem (pouk) prilagodi učencu, in ne obratno.

Personalizacija vključuje skupne cilje za visoko kakovost pouka: omogoča dvigovanje standardov na način, kjer sta poučevanje in učenje usmerjeni v zmožnosti in interese učencev, ter odpravljanje ovir za učenje. Kot rečeno v središče učenja postavimo učenca, tako da ga vključimo v načrtovanje učenja (zavedati se mora vzrokov učenja), spodbudimo njegov osebni razvoj (načrtovanje izobraževalnih ciljev – samouresničevanje, samoudejstvovanje ...), spodbudimo razvoj učnih zmožnosti, povežemo njegovo ustvarjalnost in socialne veščine ter ne nazadnje povežemo način učenja s potrebami vsakega posameznega učenca. Učenci tako razvijejo spretnosti reševanja težav, povežejo znanja z avtentičnimi problemi, spajajo znanja različnih področij in najpomembneje – krepijo samozavest in učni zagon.

Formativno spremljanje – formativno vrednotenje

Pri formativnem spremljanju učenca, njegovega učnega procesa in usvajanju znanja gre torej za:

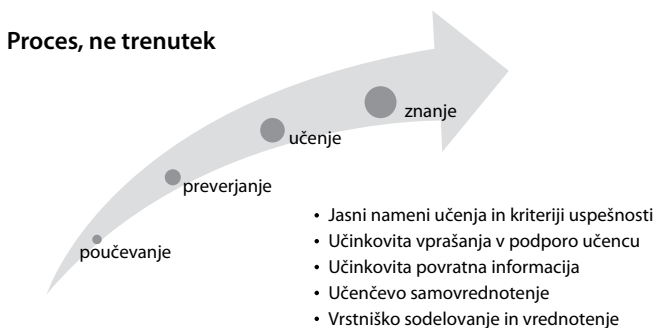
- proces formativnega spremljanja in vrednotenja znanja, ki vključuje ugotavljanje predznanja, pojasnjevanje namenov učenja z načrtovanjem osebnih učnih ciljev glede na skupne cilje;
- načrtovanje didaktičnih strategij in strategij učenja strategij za uspešno in učinkovito doseganje učnih ciljev;
- zbiranje dokazov o doseganju učnih ciljev ter za
- (samo)evalvacijo uspešnosti učenja in kakovosti znanja učencev in posledično uspešnosti učiteljevega poučevanja.

Dylan (2013) opisuje formativno spremljanje kot »most med učenjem in poučevanjem«, obenem pa v ospredje postavlja pet ključnih strategij:

- razjasnitev, soudeležnost pri določanju in razumevanje namenov učenja in kriterijev za uspeh;
- priprava takšnih dejavnosti v razredu, s katerimi je mogoče dobiti dokaze o učenju;
- zagotavljanje povratnih informacij;
- aktiviranje učencev, da postanejo drug drugemu vir poučevanja, in
- aktiviranje učencev za samoobvladovanje lastnega učenja.

Razhajanje med sumativnim ocenjevanjem in formativnim spremljanjem ter vrednotenjem je široko. Pomembna je previdnost pri uporabi izrazov. Gre za sorodna tērmina, vendar nikakor enaka. Proces formativnega vrednotenja je spremljanje celotnega procesa učenja, na koncu katerega je (lahko) podeljena ocena. Del procesa je še vedno sumativno ocenjevanje, vendar je proces dokumentiran in je morebitna končna ocena evidentno posledica sprotne delo. Učenec ima namreč sprotno pripravo in učinkovito informacijo o tem, kako napreduje z usvajanjem znanja. Poenostavljeno to pomeni, da ne more pričakovati petice (če predpostavimo petico kot najvišjo oceno), če ve, da sprotne ciljev ni izpolnjeval tako, kot si jih je z učiteljem zastavil oz. kot mu jih je prikazal učitelj, če učenec tega ni bil zmožen narediti sam.

V procesu formativnega spremljanja se izkaže tudi otrokova samoiniciativnost oz. podjetnost. Podjetnost učenca je njegova aktivnost, da načrtuje svoj napredek v učnem procesu. Učiteljeva vloga v tem procesu pa je, da učenca smiselno vodi in usmerja. Pogosta napaka pedagoškega delavca je nezaupanje v ideje otrok. Togost učitelja lahko nemalokrat omeji otrokovo ustvarjalnost, ki je najpomembnejši del učnega procesa.

Slika 2: Proces formativnega spremljanja

Pereče vprašanje, ali lahko formativno spremljanje vendarle nadomesti ocenjevanje, nam samo po sebi ponuja razumljiv in umesten negativen odgovor, saj je formativno spremljanje (podobno kot učenje) proces, ocenjevanje pa je zaključno, sumativno stanje, stvar trenutka (slika 2). Izkaz znanja je torej končna točka, ki se zgodi v ozkem časovnem pasu, kar pomeni, da učitelj pelje učenca do znanja, ga vodi skozi informacije in usmerja, kaj naj z njimi počne. Učitelj z učencem znanje gradi, ga poučuje. Da je učenje učinkovito, morata akterja znanje sproti preverjati, ugotavljati, kako napredujeta, in nadzirati, ali so cilji učenja razumni. Ves proces, ki vodi do vrednotenja, je formativno spremljanje.

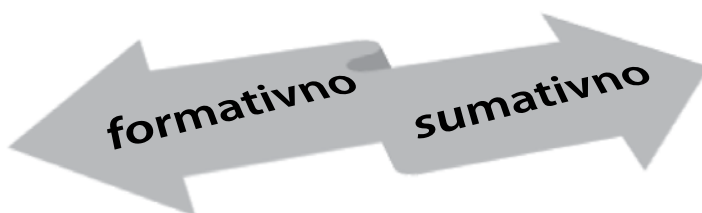
Vrednotenje znanja, ki ima tudi selekcijsko vlogo, nekateri strokovnjaki imenujejo normativno vrednotenje (Brodnik 2017, str. 18). Takšno vrednotenje je lažje merljivo, pri čemer je osrednji poudarek na informaciji, v kolikšni meri si učenec snov pravilno zapomni in kako. V večini se vrednotijo nižje ravni znanja, hkrati pa se poudarja vrednotenje vsebinskega znanja, v ozadje pa se postavi procesno znanje. Prevladujejo meje med ocenami, objektivnost in možnost razporejanja rezultatov na Gaussovo krivuljo. Pojmovanje vrednotenja znanja in učenja, ki ima

formativno vlogo, pa temelji na spremljanju usvajanja znanja učencev, hkrati pa ima izobraževalni namen s ciljem izboljševati učenje in posledično znanje. Spremljamo učenca, njegovo napredovanje, proces učenja in usvajanje znanja. Višje kognitivne ravni znanja zahtevajo učenje z razumevanjem (prav tam), s čimer krepijo tudi trajnost usvojenega znanja.

Žezlo formativnega spremljanja je v rokah učitelja. Ta se mora zavedati prednosti formativnega spremljanja. Pomembno je, da mu pedagoški vodja (ravnatelj) omogoči avtonomijo formativnega spremljanja, hkrati pa ga opozarja in vodi skozi strokovni proces ter ponuja objektivno kritiko glede njegovega dela. Vodi ga lahko z vprašanji, kot so: *Ali so nameni učenja in kriteriji uspešnosti jasni? V katerih primerih je pomembno učitelja pri uri slišati? Kaj so za učitelja temelji učenja in cilji učne ure? Je učitelj sposoben otroka voditi z učinkovitimi vprašanji ali je pokroviteljski in otroka samo poučuje? Ali učitelj vodi tako, da je učenec aktiven, išče odgovor na vprašanje, ali pa je morda učenčeva edina aktivnost poslušnost in ponavljanje za učiteljem?* Vodilo je zgolj eno: *Učenec je središče dogajanja.*

Formativno spremljanje in vrednotenje v mednarodnem programu

Postopek v mednarodnem programu *The International Baccalaureate* (v nadaljevanju program IB)² ni preprosto prenosljiv v nacionalni program osnovne šole, kajti v programu IB sta formativno spremljanje in vrednotenje (formative assessment) predpisani, končna ocena pa je izključno rezultat neke vrste delnih ocen. V nacionalnem programu osnovne šole pa po prvem odstavku 3. člena *Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli* (2013) ni dopustno ocenjevanje preverjanja znanja in spremljanja na način, da bi to neposredno vplivalo na končno oceno, temveč se s preverjanjem le zbirajo informacije o tem, kako učenec dosega cilje oz. standarde znanja iz učnih načrtov. Preverjanje je torej predpisano in njegovo ocenjevanje hkrati prepovedano. S preverjanjem lahko ugotovimo, da je učenec dobro napredoval, ne smemo pa tega upoštevati pri končni oceni. Končna ocena je samo posnetek trenutka in ne dovoljuje upoštevanja parcialnih vrednotenj, ki sproti dajejo otrokom in staršem aplikativne in koristne informacije, kakšno je otrokovo znanje. Vprašajmo se, ali sta formativno spremljanje in sumativno ocenjevanje dva nasprotujoča si pojma ali sta to miselnosti, ki druga drugo podpirata. S puščicami je prikazano trenutno stanje v nacionalnem programu.

Slika 3: Nasprotujoča si pojma ali podpirajoči se miselnosti?

² Osnovnošolski mednarodni program IB izvajamo na OŠ Danile Kumar v Ljubljani.

Za mednarodni program sta ti puščici orientirani drugače. T. i. *formative assessment* je pot v hrib, je podpora za osvojitve cilja, ocena pa je vendarle na vrhu (*summative*). Glavna težava nacionalnega programa je ravno v tem, da pravilnik pri ocenjevanju ne dopušča upoštevanja formativnega spremljanja učenčevega napredka in s tem ne omogoča dodatne motivacije v procesu pridobivanja znanja, kar je po našem mnenju navzkriž s cilji osnovnošolskega izobraževanja. Težava tovrstnega načina ocenjevanja je, da je ocena le posnetek trenutka in ne odsev realnega znanja. Učenec tako prejme napačno sporočilo, da za pridobitev dobre ocene ni pomembna pot, temveč zgolj rezultat. S tem razvrednotimo tudi znanje. Učenec sprejme, da je pomembno in šteje zgolj znanje, izkazano v nekem trenutku (dnevu ustnega spraševanja, pisanja testa), in ne njegov napredek. Podajmo primer, ki opisuje omenjeno težavo. Učenec je preverjanje znanja ob koncu šolskega leta pisal dobro (3); tega pri ocenjevanju ne smemo upoštevati. Teden dni kasneje, tik pred iztekom pouka, taisti učenec pri ustnem ocenjevanju znanja dobi nezadostno (1). Učitelj časovno nima možnosti še enkrat oceniti znanja, zato bi negativna ustna ocena lahko vplivala na slabšo zaključno oceno, pri čemer učitelj ve, da je imel učenec tokrat slab dan, celo počutil se je nekoliko slabotno in ni dal vsega od sebe. Je prav, da učitelj na koncu (da se učenec izogne popravnemu izpitu) proti pravilom upošteva pozitivno oceno iz preverjanja, saj ve, da je to dejansko stanje učenčevega znanja?

Idealna slika bi bila združitev parcialnih ocen (formativnega ocenjevanja) mednarodnega programa in posnetka trenutka (ocenjevanje znanje) nacionalnega programa.

Povratna informacija

Ključni element otrokovega kakovostnega učenja je pridobivanje povratne informacije, ki je vsaka informacija učencu o njegovem delu z namenom izboljšanja učenja in znanja. *Kako otrok dobi povratno informacijo? Mora biti ta vedno od učitelja? Jo lahko učenec poišče sam ali jo pridobi od sovrstnika? So ti načini pridobivanja povratnih in kakovostnih informacij optimalni in učinkoviti v dani situaciji?*

Takšna vprašanja presoje lahko služijo kot koristen pripomoček pri analizi posameznikovega dela. Včasih je seveda najučinkoviteje, da odgovor pove učitelj, spet drugič, da poda odziv sošolec. Pomembno je, da učitelj v svoji uri omogoči vse te plati, jih opazi in predvidi učenčevo samovrednotenje. Povratna informacija naj bo vendarle rahločutna, pravočasna in jasna. Povratno informacijo vedno sporočamo po metodi sendviča; naj ne vključuje presojanja, ampak konkretne pozitivne zaznave, konkretne negativne zaznave, negativen vpliv, želje in priporočila, pozitivne spremembe. Učencu je treba opisati, kaj natanko je počel, kaj naj spremeni, kakšne pozitivne spremembe bodo nastale, če bo upošteval predloge (Brodnik 2017, str. 19). Otroku lahko pridobi povratno informacijo tudi od sošolca. Tej obliki pravimo »kritično prijateljevanje« (prav tam), njen namen pa je, da učenec dobi uvid v kakovost svojega učenja in *védenja*. Ni vedno smotrno, da je pri dajanju povratnih informacij dominanten učitelj. To ni pomembno samo zaradi gradnje znanja, ampak tudi zaradi

vzpostavljanja socialnih veščin, vrstniškega sodelovanja in vrednotenja. Evalvacija učencu omogoča vpogled v stopnjo doseganja učnih ciljev in načrtovanje nadaljnjega izboljševanja učenja, učitelju pa razmislek o učinkoviti in uspešni podpori učencev na poti do kakovostnega učenja.

Osvajanje vrhov naj bo premišljeno

Povedano lahko ponazorimo s preprosto metaforo, izpeljano iz enostavnega konkretnega primera.

Cilj ure športne vzgoje je osvojiti vrh bližnjega hriba. Seveda je možnost, da učence drugega za drugim odnesemo na vrh, nerazumna in nespametna. Druga izbira je, da jih na vrh peljemo z dostavnim avtomobilom in ga tako brez napora vsi osvojimo. Po obeh poteh bi otrok sicer vrh osvojil, a bi ob tem občutil kvečjemu kratkotrajno zadovoljstvo, ker za uspeh ne bi naredil ničesar.

Naslednja alternativa je, da se z učenci pogovorimo o tem, da moramo osvojiti enega izmed vrhov in kako bomo to izvedli. Povprašamo učence, kaj predlagajo. Skupaj preverimo, ali imamo ustrezno opremo in ali so razmere za osvojitve vrha primerne. V naslednjem koraku gremo s skupino otrok na pot in hkrati upoštevamo notranjo diferenciacijo, kar pomeni, da učence, ki imajo več energije, dodatno zaposlimo s prepoznavanjem rastlinstva ob poti ali računanjem naklona hriba. Stopnička više je seveda še možnost, da učenec sam predlaga, kaj lahko ob poti razišče. V morju možnosti, ki jih ima učitelj na voljo, je tudi zunanja diferenciacija. Če je skupina dovolj velika, da imamo na voljo dva učitelja, gre hitrejši učitelj z učenci po zahtevnejši poti, drugi učitelj pa s skupino manj fizično pripravljenih otrok po manj zahtevni poti. Druga skupina morebiti sploh ne doseže vrha. Morda se skupini dogovorita, da se srečata na pol poti, pri čemer gre hitrejša skupina čisto do vrha in se spušča do mesta srečanja po drugi strani, šibkejša pa mesto srečanja osvoji po lažji poti.

Učitelj ima torej na voljo nabor različnih možnosti. Učiteljeva izbira, avtonomija, volja je, po kateri možnosti bodo učenci osvojili vrh. Edina stvar, ki jo mora učitelj zelo dobro obvladati, je, da ve, kaj hoče. Da zelo dobro določi temeljni cilj učenja. Je cilj, da otrok pride na vrh (lahko tudi z avtomobilom); je cilj, da otrok vrh doseže s pomočjo; ali je cilj, da se otrok nauči osvajati vrhove, četudi ga tokrat morebiti ne doseže?

»V teoriji je tako osvajanje vrhov t. i. *petstopenjski model formativnega spremljanja*, ki je bil razvit v projektu Zavoda RS za šolstvo *EUfolio* in predvideva naslednje stopnje: *ugotavljanje predznanja* (Kaj že vem o učni snovi?), *razjasnitev namenov učenja in opredelitev kriterijev uspešnosti* (Kaj želim doseči?), *načrtovanje strategij učenja* (Kako bom dosegel cilj?), *zbiranje dokazov* (Kako bom dokazal-a, da sem cilj dosegel-la?) in *(samo)evalvacija* (Kaj sem se naučil?).« (Holcar 2017, str. 5) Osvajanje vrhov in usvajanje znanja sta torej kazalnika tega, kako učinkovito si je učitelj zastavil cilje, ki jih bo tisto uro zasledoval z otroki. Ob vsem tem se mora učitelj sprotno in redno spraševati, kakšen je vpliv preverjanja na njegovo poučevanje. Med vzponom na vrh torej preverjamo, ali otroci zmorejo, gredo mogoče prek svojih zmožnosti ali pa le leno postopajo po poti. Motivirati slednje je poseben

izziv, pri katerem je smiselno za učinkovito učenje uporabiti tudi moderno tehnologijo. Naj otroci prepoznavajo nove vrste dreves prek novodobnih aplikacij na svojih prenosnikih ali si pomagajo z računalom na njih, da izračunajo hitrost, s katero se vzpenjajo. Otrok bo najbrž pozabil, da je drevo, ki ga je prepoznal, dren ali bukev, a vedel bo, kako in kje informacijo poiskati, in si zapomnil značilnosti rastline. Pustimo otrokom, da se učijo tudi na svoj način, in jim pokažimo, da so lahko tablice in telefoni odlični učni pripomočki. Navsezadnje jih uporabljajo vsak dan. Naj bodo tako rabljeni v korist otroka. Po tej poti se razvija njihova dovezetnost za svet okoli njih, bogati splošna razgledanost ter širi horizont znanj in veščin. Otroci so izjemno radovedna bitja, žal pa skozi osnovnošolsko izobraževanje to radovednost mnogokrat učinkovito ubijamo, hkrati pa nesmiselni predpisi omejujejo proaktivne in dobre učitelje.

Udeleženec uvodoma omenjenega posveta je učinkovitost enega ali drugega načina oz. uporabe modernih metod, oblik in tehnologij pri pouku sklenil z naslednjo primerjavo: »Otrok lahko vrh osvoji celo v starih, ponošenih copatih, pri tem je lahko celo prvi, vprašanje pa je, koliko več žuljev pri tem pridobi v primerjavi z bolj opremljenimi sošolci.« Učencu s formativnim spremljanjem zato ponudimo sodobno opremo, za doseg vrha se bo še vedno moral potruditi sam, vendar ob bodrenju učitelja.

Sklep

Pri načrtovanju strategij usvajanja ciljev oz. na poti do standardov znanja se učenec in učitelj torej sprašujeta, kaj je učni cilj, katero pot bo učenec ubral, kar je odvisno od njegovega predznanja in tudi motiviranosti, kje torej je učenec trenutno pri doseganju zastavljenega učnega cilja in kako bo prišel do tega cilja. Učitelj je v vlogi mentorja odgovoren za vodenje učnega procesa. Mirno lahko rečemo, da formativno spremljanje izboljša strategije učenčevega učenja in tudi učiteljevega poučevanja. Formativno spremljanje poveča kakovost znanja in vodi v večjo vpetost učencev v proces učenja ter spodbuja njihovo odgovornost za lastno znanje in učenje.

Prav gotovo pa bo vredno razmisliti, kaj formativno spremljanje pri učenčevem usvajanju ciljev pomeni za trajnost njegovega pomnjenja in za medpredmetno povezovanje ter uporabo znanj na drugih področjih.

Literatura in viri

- Blažič, M., Ivanuš-Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. in Tancer, M. (2003). *Didaktika: visokošolski učbenik*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Brodnik, V. (2017). Formativno spremljanje in vrednotenje znanja in učenja zgodovine. *Zgodovina v šoli*, XXV, št. 1, str. 17–29.
- Holcar B. A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič P. J., Eržen V. in Kerin, M. (2017). *Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu*, 2. zvezek (Vključujoča šola). Ljubljana: ZRSŠ.

- Mihelič, M. (2020). Naj formativno spremljanje v osnovni šoli zavzame mesto ocenjevanja znanja? Posvet *Naj formativno spremljanje v osnovni šoli zavzame mesto ocenjevanja?* (12. 2. 2020), *Formativno spremljanje in vrednotenje*. (PowerPoint).
- Nolimal, F. (2020). *Personalizacija vzgojno-izobraževalnega dela kot odgovor na izzive šolstva*. Ljubljana: Zavod za šolstvo Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/petek-sekcijsko/Personalizacija-vzgojno-izobrazevalnega-dela-kot-odgovor-na-izzive.pdf>. (pridobljeno 30. 8. 2020).
- Pevec, S. K. (2009). *Na poti med individualizacijo, diferenciacijo in personalizacijo pouka*. Ljubljana: Zavod za šolstvo Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.slideserve.com/hao/na-poti-med-individualizacijo-diferenciacijo-in-personifikacijo-pouka>. (pridobljeno 30. 8. 2020).
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli*. (2013). Uradni list RS, št. 52/13.
- Podjetnost – samoiniciativna in kreativna mladina*. (2017). Dostopno na: <https://www.scholeducationgateway.eu/sl/pub/resources/tutorials/entrepreneurship-empowering-y.htm> (pridobljeno 5. 5. 2020).
- Strmčnik, F. (1993). *Učna diferenciacija in individualizacija v naši osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Mojca MIHELIC (Danila Kumar Elementary School, Slovenia)

Eva ZORE (Danila Kumar Elementary School, Slovenia)

FORMATIVE ASSESSMENT AND EVALUATION

Abstract: Formative assessment of students' knowledge is seen as establishing a bridge between the learning and teaching process. Central use involves giving feedback and developing the student's ability to self-evaluate. The central teacher's part is to shift from the role of knowledge provider to the teacher-guide through the learning process. Formative assessment increases the quality of knowledge, impacts the level of learning and encourages students' responsibility for their own knowledge. This is superficially already included in the teaching process in many primary schools in Slovenian national departments, whereas at the international program *The International Baccalaureate* students can be formally only assessed after prior formative assessment. The article thus discusses about the discrepancy between the formative assessment in the international program, which is valid as a basis for assessment, and formative assessment in national programs, which according to the rules should not be taken into account in assessments. The final assessment in the national program is only a view of momentary state of students' knowledge. It does not allow to abide by the success of partial checks, which deprives children and parents of applied and useful information, such as the child's knowledge or his progress in knowledge. Sophisticated teaching methods, such as individualization, differentiation in personalization motivate curiosity and imagination and encourage the merging of knowledge in different fields.

Keywords: formative assessment, quality knowledge, student's feedback evaluation, feedback

Email for correspondence: mihelicm@os-danilekumar.si